

Egy be nem váltott remény margójára? – avagy a családi kapcsolatok létesítésével visszaélés és a migrációs vonatkozású érdekkapcsolatok jelensége*

On the Margins of an Unfulfilled Hope? – the Abuse of Establishing Family Relationships and the Phenomenon of Migration-Related Relationships of Convenience

Kanyuk Petra Ágnes

Dr. doktorandusz
Debreceni Egyetem,
Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola
kanyuk.petra@law.unideb.hu

Absztrakt

Cél: A családi kapcsolatok létesítésével visszaélés tényállását illetően tapasztalt alacsony hazai statisztikai mutatók, annak fényében, hogy a migrációs vonatkozású érdekkapcsolatok tekintetében az utóbbi tíz évben megduplázódott a nemzeti hatóságok segítségkérése az *Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynöksége* (European Union Agency for Criminal Justice Cooperation, a továbbiakban: Eurojust) részéről, arra vezettek rá, hogy jelen tanulmányban a deliktum dogmatikai szempontból történő – egyébként természetesen nem elhanyagolható – elemzése helyett¹ a migrációs vonatkozású érdekkapcsolatok jelenségét annak összefüggéseiben vizsgáljam. Tanulmányomban tehát a migrációs vonatkozású érdekkapcsolatok hazai idegenrendészeti gyakorlatban való jelenlétének és kérdéseinek, valamint a jelenségbe annak a szervezett bűnözéssel fennálló szoros kapcsolata folytán vegyült „új színeknek” a közelebbi vizsgálatára vállalkoztam.

* Az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-20-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

1 Megjegyezve ugyanakkor, hogy a tényállás alkalmazhatóságát bizonyára nem könnyítik meg az annak egyes elemeinél tapasztalt dogmatikai kérdések, tisztázatlanságok sem, ahogyan maga a kriminalizálás kérdése, illetve módja is felvet kérdéseket (Kanyuk, 2019).

Módszertan: Az eredmények elérése érdekében a vizsgált témát illető, szerteágazó szakirodalom feldolgozása mellett a vonatkozó ítélkezési gyakorlat, valamint a statisztikai adatok értékelésére is támaszkodtam.

Megállapítások: A kutatás során hipotézisem igazolást nyert, a migrációs vonatkozású érdekkapcsolatok jelenségének feltárása messze túlmutat ugyanis az annak csak egy szeletére reflektáló tényálláson.

Érték: A jelenség épp azért rejt különös veszélyeket, mivel látszólag kisebb súlyú bűncselekményekhez kapcsolódik csupán, a felszín alatt azonban kiszolgáltatott helyzetben lévő személyek kihasználására épülő, a szabad mozgás jogával való, közvetlen visszaéléseket célzó, a szervezett bűnözéssel erősen összefonódó kép bontakozik ki, amely egyben további kutatási lehetőségeket is magában hordoz. A mélyebb rétegek feltárásának igényét erősítette az a tény is, hogy a magyar érintettség különösen erősnek mondható: az Egyesült Királyság statisztikai adatai szerint már 2012-ben is, saját állampolgáraikat követően magyar „menyasszonyok” voltak leginkább érintettek a migrációs vonatkozású érdekházasság gyanúját felvető esetekben ([URL1](#)).

Kulcsszavak: migrációs vonatkozású érdekkapcsolatok, családi kapcsolatok létesítésével visszaélés, idegenrendészeti gyakorlat, Eurojust, szervezett bűnözés

Abstract

Aim: The low statistical indicators linked to the abuse of establishing family relationships, in the light of the fact that the request for assistance from national authorities to Eurojust concerning migration-related relationships of convenience has doubled in the last ten years, suggest that instead of analysing the criminal offence from a dogmatic point of view, let us take a closer look at the specialties of the phenomenon of migration-related relationships of convenience, namely its presence and issues in Hungarian immigration practice and the ‘new colors’ mixed into the phenomenon due to its close connection with organised crime.

Methodology: In order to achieve the results, in addition to processing the diverse literature on the examined topic, I also relied on the evaluation of the relevant case law and statistical data.

Findings: As a result of my research, my hypothesis has been confirmed, as the exploration of the phenomenon of migration-related relationships of convenience goes far beyond the criminal offence that reflects only a slice of it.

Value: The phenomenon in question involves particular risks, as it is seemingly linked to relatively minor offences, however, in many cases, they are part of a broader criminal fraud scheme, with the aim of the direct abuse

of the fundamental right to freedom of movement within the EU, based on the exploitation of vulnerable persons, which also offers further research opportunities. The need to explore the deeper layers was also reinforced by the fact that the Hungarian involvement seems to be particularly strong: according to UK statistics, in 2012, following their nationals, Hungarian ‘brides’ were most affected by cases of suspicion of migration-related marriages of convenience ([URL1](#)).

Keywords: migration-related relationships of convenience, abuse of establishing family relationships, immigration practice, Eurojust, organised crime

Tézisek

A migrációs vonatkozású érdekkapcsolatok jelenségében való, meghatározó jelenlétünket a nyugati, illetve keleti közvetlen szomszédjainkhoz és távolabbi államokhoz képest szemlélve, azoktól eltérő kép rajzolódik ki: a magyar állampolgárok ugyanis jellemzően nem a szervező – és természetesen nem is a tartózkodási engedély iránt folyamodó – felekként jelentkeznek, sőt, még csak nem is kifejezetten Magyarország területe az, amely jellemző elkövetési helyként szolgál az adott cselekményeknek, ezt pedig például a témában közvetítő hírportálok is megerősítik ([URL2](#); [URL3](#)). Kutatásomban az Eurojust által is élénken vizsgált jelenség magyarországi vetületeit vonom elemzés alá, az új Btk. által bevezetett családi kapcsolatok létesítésével visszaélés tényállásának alacsony mutatói ugyanis rávezetnek arra, hogy a szankcionált jelenség számos érdekességet tartogat annak idegenrendészeti gyakorlata és új tendenciái kapcsán.

Alapvetések

A migrációs vonatkozású érdekkapcsolatokról

Az Európai Uniónak az érdekházasságok elleni fellépése kapcsán született dokumentumaiban foglaltak szerint² az érdekházasság egy uniós polgár vagy valamely uniós tagállamban jogszerűen tartózkodó harmadik országbeli állampolgár,

2 Mindez azért is bír jelentőséggel számunkra, mivel a magyar ítélkezési gyakorlat az európai uniós fejlődéstörténet folytán kimunkált fogalmakkal dolgozik, lásd: Kúria Kfv. III. 37.448/2015/4., Kúria Kfv. III. 37.901/2018/9.

és egy harmadik országbeli állampolgárságú személy között létrejött házasság, amely megkötésének kizárólagos célja a harmadik országbeli állampolgár beutazására és tartózkodására vonatkozó jogszabályok megkerülése, és az, hogy az érintett állampolgár egy tagállamban tartózkodási engedélyt vagy tartózkodási jogosultságot kapjon (Council Resolution of 4 December, 1997, Article 1., a fordítás forrása: Töttös, 2016). A jelenség uniós szintű jelenlétét jól példázza, hogy a Szabad Mozgás Irányelv (a továbbiakban: Irányelv) kifejezetten – és egyedül – az érdekházasság esetét nevesíti példaként a joggal való visszaélés vagy csalás tekintetében (az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelve). Az érdekházasság fogalmának evolúciója kapcsán figyelemre méltó előrehaladásként értékelhetjük az Irányelv jobb átültetése és alkalmazása tárgyában készített átfogó közleményben (COM, 2009) annak lefektetését, miszerint az érdekházasság meghatározását analógia útján ki lehet terjeszteni a szabad mozgás vagy tartózkodás jogának megszerzésére irányuló egyetlen célból létrejött egyéb kapcsolatokra is, így az érdekből létrejött élettársi kapcsolatokra, a névleges örökbefogadásra, illetve az olyan helyzetekre, amikor uniós polgár egy harmadik országbeli gyermekkel kapcsolatosan – bár tudja, hogy nem ő az apa, és nem is hajlandó szülői felelősséget vállalni – apasági nyilatkozatot tesz azért, hogy rajta keresztül a gyermek és anyja állampolgárságot és tartózkodási jogot szerezhessen (COM, 2009).

A rendelkezésre álló adatok szerint a migrációs vonatkozású érdekházasságok és egyéb érdekkapcsolatok jelensége európai uniós szinten reális problémát jelent, amelyet jól bizonyít, hogy 2012 óta az Európai Unió nyomatékkal hangsúlyozza a hatékony együttműködés fontosságát ezen kapcsolatok kezelése terén, azonban annak mértéke meglehetősen eltérő képet mutat az egyes tagállamok tekintetében (URL4). Az Európai Tanács kérésére az Európai Bizottság (továbbiakban: Bizottság) 2013-ban felhívta a tagállamokat, hogy szolgáltatassanak információt a szabad mozgás jogával érdekházasságok révén történő visszaélésekről, amelynek tizenkét tagállam tett eleget. A kialakult kép sokszínűségét mutatja, hogy Hollandia (három kísérleti projektben vizsgált 550 házasság közül) 368 érdekházasságot azonosított 2007 óta; az Egyesült Királyság 2011 májusa és októbere között (!) 176, az Európai Gazdasági Térséget (a továbbiakban: EGT) illető családi engedély iránti kérelmet utasított el a házasságok valódiságával kapcsolatos aggályok miatt; Észtország és Románia pedig azt jelezte, hogy egyetlen érdekházasságot sem azonosítottak, az előbbi állam esetében 2011 januárja és 2013 júliusa között, az utóbbi esetében pedig 2007 januárja óta (COM, 2013; URL5).

A kapott számok bizonyos esetekben tehát relatíve alacsonynak is tűnhetnek, megjegyezzük ugyanakkor, hogy a fentebb említetthez hasonló, európai uniós

szintű adatkérés újabban nem történt, így a hatóságok idővel minden bizonynyal kiforrottabb gyakorlata, és különösen a migrációs nyomás fokozódása folytán napjainkban már bizonyosan nagyobb számokkal találkozunk ebben az egyébként is nehezen mérhető témában. A jelenség mértékére csak nagyvonalakban tudunk következtetni, amelyre időnként egy-egy kutatóhely vállalkozik is. A Századvég Alapítvány Migrációkutató Intézetének kutatója például egy friss elemzésük kapcsán úgy nyilatkozott, hogy a migránsok és az európaiak között kötött házasságok akár 10%-a is érdekházasság lehet (URL6; URL7). A migrációs nyomás növekedésének szemléltetése céljából meg kell említenünk, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete (a továbbiakban: ENSZ) felmérése alapján 2000 és 2015 között (a rendkívüli migrációs válság kezdeteig) 173 millióról 244 millióra nőtt a hazájukat vagy szokásos tartózkodási helyüket tartósan elhagyók száma (URL8), legfrissebb statisztikái szerint pedig ez a szám a 2019. év közepén már a 271 milliót is meghaladta, az európai kontinens esetében pedig 2000-től a 2019. év közepéig 56 millióról 82 millióra történő növekedéssel számolhatunk, amely a teljes lakosság százalékában kifejezve Európa tekintetében 11%-ot, az egész világ tekintetében pedig 3,5%-ot jelentett a 2019. év közepén (URL9).

A családi kapcsolatok létesítésével visszaélés tényállásáról

Hazánkban a 2013. július 1-jén hatályba lépett Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 355. §-a által bevezetett, a közigazgatás rendje elleni bűncselekmények között elhelyezkedő családi kapcsolatok létesítésével visszaélés elnevezésű deliktum az első olyan tényállás, amely az érdekházasság és azzal együtt egyéb, valótlan családi kapcsolatok létrehozását is kriminalizálja. Ennek értelmében az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki anyagi haszonszerzés céljából, kizárólag tartózkodási jogosultságot igazoló okmány kiadása érdekében létesít családi kapcsolatot vagy az apaságot megállapító teljes hatályú elismerő nyilatkozathoz hozzájárul, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztés büntetéssel büntetendő.

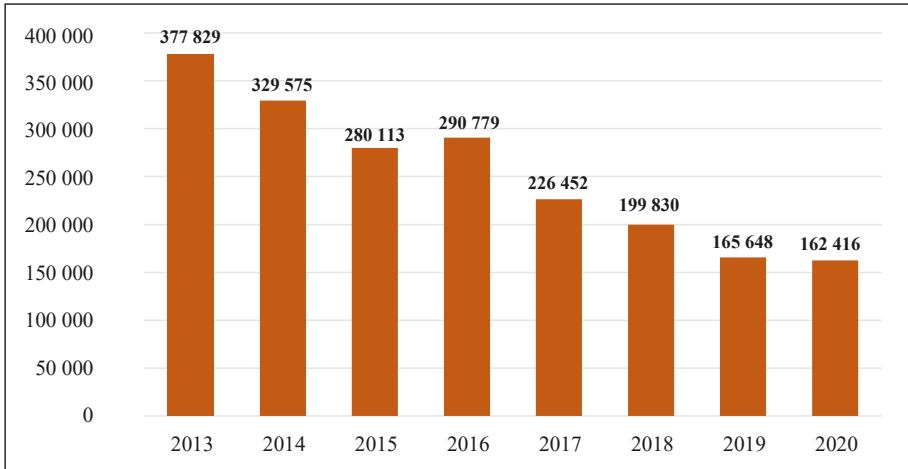
A családi kapcsolatok létesítésével visszaélés egy, az irreguláris migrációra³ „klasszikus” értelemben reagáló tényállásoktól jellegében eltérő deliktumot testesít meg. Tekintettel arra, hogy a jelenséggel hagyományosan, közvetlenül

3 Tekintettel arra, hogy az Európai Unió a migrációnak a fennálló szabályokkal ellentétes formáját illetően az „illegális”, illetve „dokumentálatlan” jelzők helyett újabban leginkább a „reguláris” – „irreguláris” kifejezéspárost részesíti előnyben (Jeney, 2016.), a kifejtés során a magunk részéről is ezen kifejezéseket választjuk a jelenség leírására.

összefüggő cselekményeket magukban foglaló tényállások – mint az embercsempészség és az emberkereskedelem – adekvát módon bővített formái, valamint a sajátosan a jelenség kezelése – nevezetesen a határzár védelme – okán létrehozott egyes tényállások mellett az irreguláris migráció kriminalizálásához kapcsolódóan hazánkban kiépült eszköztár harmadik „kategóriájába” tartozó családi kapcsolatok létesítésével visszaélés az illegális tartózkodást segítő cselekményeket, és ezekkel együtt a közreműködő harmadik személyeket szankcionáló deliktumok közé tartozik (Kanyuk, 2019).

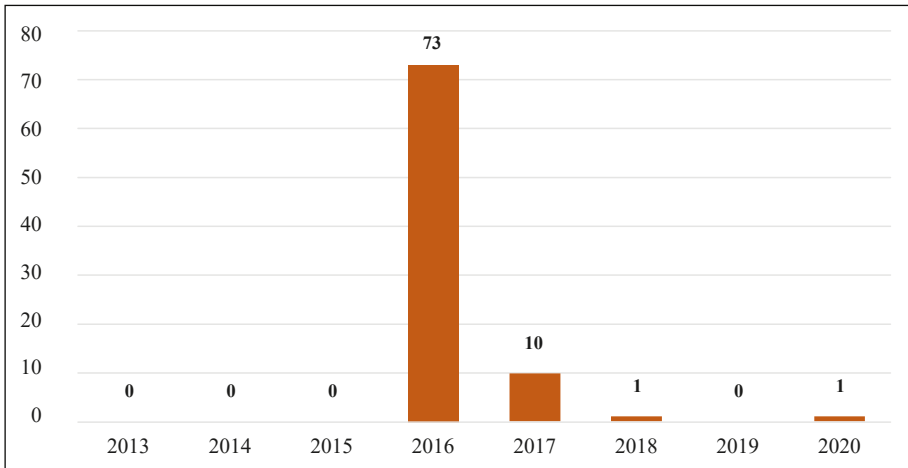
Ahogy arra a Btk. 355. §-ához fűzött miniszteri indokolás is rámutat, a büntetendővé nyilvánításra a fentiekkel összhangban valóban a deliktumban foglalt elkövetési magatartások elszaporodottsága okán került sor, amely mögött ráadásul fokozott biztonsági kockázat rejlik, figyelemmel arra, hogy a külföldiek a tényállásban leírt módokon megszerzett jogosultságukkal szabadabban, gyakran ellenőrzés nélkül utazhatnak az Európai Unió más tagállamaiba, az ilyen visszaélésekkel szembeni eredményes fellépés pedig a büntetőjog eszközeitől várható (URL10). Hasonlóan a büntetőjogi szankcionálhatóságtól remélték a feleket a migrációs vonatkozású érdekkapcsolatok létesítésétől elretentő, hatékony visszatartó erőt a témában született szakirodalmak szerzői is (Bojcsév, 2012; Töttös, 2016), azonban azt kell mondanunk, hogy erre vonatkozó reményeik – legalábbis ezen formájukban – nem váltak be. A deliktum statisztikáit vizsgálva arra a következtetésre kell jutnunk, hogy annak megjelenése a regisztrált bűncselekmények évről-évre csökkenő száma mellett (1. számú ábra) is elmaradt az előzetes várakozásoktól, mindeddig ugyanis összesen nyolcvanöt családi kapcsolat létesítésével visszaélés bűncselekmény került regisztrálásra (2. számú ábra), amelyek közül hetvenhárom országhatáron kívüli tevékenységként jelenik meg (2016), kilenc Baranya megyéhez, kettő a fővárosához (2017 és 2018), egy pedig Jász-Nagykun-Szolnok megyéhez (2020) kötődik (3. számú ábra).

1. számú ábra: A regisztrált bűncselekmények alakulása 2013–2020

Forrás: Az Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (ENyÜBS) Belügyminisztérium által működtetett adatfeldolgozó rendszerének adatai alapján a szerző saját szerkesztése (ENyÜBS1, ENyÜBS2).⁴

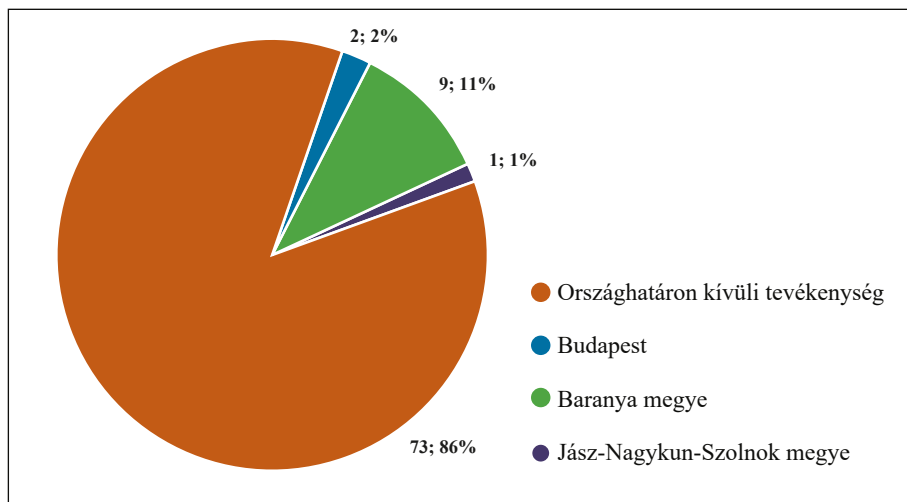
2. számú ábra: A családi kapcsolatok létesítésével visszaélés bűncselekmények száma 2013–2020

Forrás: Az Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (ENyÜBS) Belügyminisztérium által működtetett adatfeldolgozó rendszerének adatai alapján a szerző saját szerkesztése (ENyÜBS1, ENyÜBS2, Családi kapcsolatok létesítésével visszaélés.).

4 Megjegyzés: az adott „füleket” a továbbiakban az itt feltüntetett megnevezésekkel jelölöm, az elért linkje azonos, a szűrés eltérő.

3. számú ábra: A családi kapcsolatok létesítésével visszaélés bűncselekmények száma az elkövetés helyes szerinti bontásban 2013–2020

Forrás: Az Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (ENyÜBS) Belügyminisztérium által működtetett adatfeldolgozó rendszerének adatai alapján a szerző saját szerkesztése (ENyÜBS1, ENyÜBS2, Családi kapcsolatok létesítésével visszaélés. Terület szerinti szűkítés).

A deliktum statisztikai adatait szemlélve kiemelésre érdemes a 2016-os év, ugyanis ekkor, a fentiekkel összhangban, a többi évhez képest példátlan módon, az összes eddig regisztrált cselekmény 86%-át kiteve – és ezzel együtt a többi év számaiból bőven felülmúlva –, hetvenhárom családi kapcsolatok létesítésével visszaélés bűncselekmény került regisztrálásra, amelyek ráadásul az elkövetés helyét illetően valamennyien országhatáron kívüli tevékenységként jelennek meg a statisztikai adatbázisban, ezzel pedig a vizsgált év az elkövetési helyek tekintetében is sajátos kategóriát képez, más évben ugyanis ilyen nem regisztráltak a családi kapcsolatok létesítésével visszaélés bűncselekmény tekintetében. A kiemelkedő jelleg azonban nemcsak a kirívó statisztikai adatok mentén jelentkezik, ugyanis bár a vizsgált tényállást érintő bírósági határozatok nem nyilvánosak, sajtóközleményekből, híryanagyokból mégis értesülhettünk egy, a közelmúltban történt, nagyobb volumenű, épp ezért nagyobb nyilvánosságot nyert esetről, amely a 2016-os év kiugró számai mögötti valóságot, egyben a tényállásunk jellegére rámutató jegyeket is megjeleníti.

A vádemelésről beszámoló ügyészségi sajtóközlemény ([URL11](#)), és azzal egybehangzóan a Kiskunhalasi Járásbíróságnak a vádirati tényállás lényegét összefoglaló, közzétett tárgyalási jegyzéke ([URL12](#)) kifejti, miszerint adott

ügyben a bűncselekmény-sorozat fő szervezői egy Tompán élő, szerb állampolgárságú férfi és felesége voltak, akik hét magyar, tolmácsolásban és szállításban (URL13) közreműködő állampolgárral közösen 2013 és 2014 között Kiskunhalas, Tompa, Mélykút, Jánoshalma és Kisszállás környékén hajadon, illetve élettársi kapcsolatban, szerény anyagi körülmények között élő magyar nőket kerestek meg. „Házasságkötési ajánlatuk” a nők felé abban állt, hogy 140 és 150 ezer forint közötti összeget ígérték azért, hogy Szerbiában, szerb állampolgárságú férfiakkal házasságot kössenek, majd később velük Németországba utazzanak, és a szerb állampolgárok tartózkodási engedélyének kiadásában részt vegyenek, ahhoz segítséget nyújtsanak (URL14). Az érdekházasságra lépő női vádlottak az önkormányzattól beszerezték a családi állapotról szóló hivatalos igazolást (ügynevezett egyedülállósági nyilatkozatot), valamint a születési anyakönyvi kivonatot, majd a szervezők a házasságkötéseket különböző szerbiai településeken – például Szabadkán, Palicson, Bácskossuthfalván – bonyolították le, és az újdonsült „feleségeket” visszaszállították Magyarországra. Innen a nőket Németországba, illetve Ausztriába vitték, ahol „férjeik” már várták őket (URL15). A „házaspárok” – akik korábban nem ismerték egymást, és nyelvtudás hiányában még kommunikálni sem tudtak egymással – ezután közös lakcímre jelentkeztek be, aminek birtokában a szerb férfiak megkezdhetnék tartózkodási engedélyeik igénylését. Az ígért összegeket, az érdekházasságok tekintetében kivételesnek nem mondható gyakorlat szerint (Töttös, 2016), a szervezők két részletben fizették ki a közreműködő nőknek: az első részletet a házasságkötés után, a másodikat a tartózkodási engedély megszerzését követően kapták meg, ezzel biztosítva, hogy az árak hajlandóak legyenek – ha az eljárás úgy kívánta, esetenként akár többször is – külföldre utazni (URL16). Az ügy további érdekessége, hogy abban a nyomozást a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda végezte a – Bűnüldözési Együttműködés Európai Unió Ügynöksége (European Union Agency for Law Enforcement Cooperation, a továbbiakban: Europol) által koordinált – „Archimedes” műveletnek nevezett nemzetközi bűnügyi akció keretében, amelyben valamennyi Európai Unió tagállam képviseltette magát (URL17). A Magyarország területén hetvenhárom magyar és egy szerb állampolgárral szemben folytatott nyomozás adatai alapján a német és az osztrák társszervek jelezték, hogy több eljárást is indítottak névházasság, tartózkodási szabályok megsértése, továbbá engedély nélküli tartózkodás miatt.

A gyakorlati jelentőség alacsony mivolta azonban nem tekinthető rendkívülinek a hasonló tényállást bevezető államok tekintetében (URL18), igaz ezzel kapcsolatban szükséges megjegyeznünk, hogy Magyarország a családi kapcsolatok létesítésével visszaélés deliktumával az Európai Unió tagállamainak

azon – a legfrissebb, Eurojust által 2020-ban lezárt elemzésről készült jelentés szerint (URL19) – kevesebb, mint 50%-ába tartozik, ahol a migrációs vonatkozású érdekkapcsolatok létrehozása bűncselekménynek minősül, igaz korábbi felmérésekből kiderül az is, hogy a kategóriába tartozó tagállamok megoldásai között találunk olyanokat is, amelyek másképp kriminalizálják a jelenséget, adott esetben a szervezői tevékenységet folytatókra helyezve a hangsúlyt.⁵

A migrációs vonatkozású érdekkapcsolatok megjelenése a hazai idegenrendészeti gyakorlatban

Az idegenrendészeti statisztikákból levonható következtetések

Mindenekelőtt rögzíthetjük, hogy az ENSZ felmérése szerint a – fenti megállapításokkal egyezően – hazánkra nehezedő migrációs nyomás töretlennek és intenzívnek mutatkozik, 2000-ben a lakosság 2,9%-át kitevő 297 ezer fővel, 2015-ben már 4,9%-ot jelentő 475,5 ezer fővel, míg a 2019. év közepén 512 ezer fővel kellett számolnunk, amely a lakosság 5,3%-át tette ki (URL21). Mindezt megerősíti, hogy míg 2010 végén 218 268 (BÁH1), 2019 végén már 336 049 (OIF) volt az összes, Magyarország által kiállított, három hónapot meghaladó tartózkodásra jogosító engedéllyel rendelkezők száma. Konkrétan a különböző migrációs vonatkozású érdekkapcsolatoknak a – büntetőjogi értékeléstől alapvetően független, idegenrendészeti gyakorlatban jelentkező – magyarországi helyzetéről nem rendelkezünk teljeskörű képpel, a hivatalos idegenrendészeti statisztikák ugyanis nem tartalmazzak egzakt adatokat az ilyen jellegű, feltárt esetek számára vonatkozóan, nem beszélve a látenciában maradó, fel nem derített ügyekről (Bojcsév, 2012). Tényleges számadat tehát nem áll rendelkezésünkre, mindazonáltal a benyújtott tartózkodási kérelmek számából, továbbá azoknak a különböző státuszok, valamint a benyújtáshoz képest megvalósult elutasítás százalékos aránya szerinti megoszlásából⁶ levonhatók bizonyos következtetések.

A migrációs vonatkozású érdekkapcsolatok jelensége tekintetében szükséges lefektetnünk azt a különbségtételt, miszerint a hazai jogrendben a tartózkodási jogra vonatkozó részletes szabályokat a harmadik országbeli állampolgárokat érintően a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról

⁵ Mindez kiténik például az alábbi, francia válaszból (URL20).

⁶ Az elutasított kérelmek százalékos arányának vizsgálatára csak a 2012–2016-os évek adatainak elemzése mentén volt lehetőség.

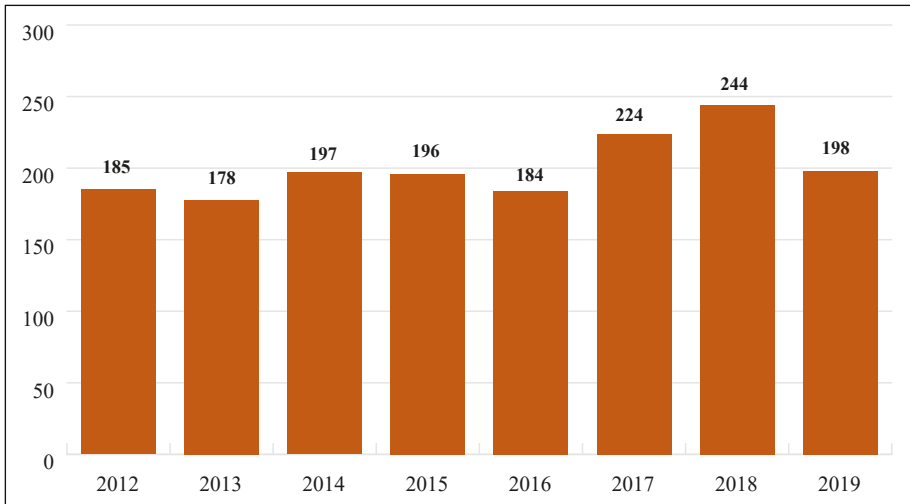
szóló 2007. évi II. törvény (a továbbiakban: Harmtv.), míg a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek esetében a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény (a továbbiakban: Szmtv.) határozza meg. A vizsgált jelenségünkre figyelemmel pedig különös jelentőséggel bír az a mindkét jogi szabályozásra érvényes megállapítás, hogy a családok egyesítésének követelményét szem előtt tartva, a tartózkodási jogosultság ezen kapcsolatra tekintettel valamennyi családtag – illetve annak adott esetben csak egyes tagjai – esetében, az általános szabályokhoz képest enyhébb feltételek teljesítésével válik megszerezhetővé.⁷

Ezen megkülönböztetés szerint haladva megjegyezhetjük, hogy az Szmtv. által adódó mindkét státusz tekintetében meglehetősen hullámzó a benyújtott tartózkodási kérelmek száma (4. és 5. számú ábrák), mindkét csoportra érvényes azonban a 2018-as évben jelentkező emelkedés, amelyet 2019-ben csökkenés követett (4. és 5. számú ábrák)⁸, továbbá az is, hogy a kérelmek tekintetében az elutasításra kerültek százalékos aránya – alapvetően – stabil növekedést mutat (7. számú ábra). Egészen eltérő mennyiségben, több tízezres nagyságban érkeztek ugyanakkor a Harmtv. alapján benyújtott kérelmek, amelyek tekintetében a növekedésben még időszakos visszaesésekkel sem számolhatunk (6. számú ábra), ennél fogva az Szmtv. alapján benyújtott engedélyekkel csupán abban fedezhetünk fel azonosságot, hogy az elutasított kérelmek százalékos arányának alakulása ebben a blokkban is kiegyensúlyozott növekedést mutat (7. számú ábra). Témánk szempontjából külön jelentőséggel bír, hogy azon évtől kezdve, ahogyan a főbb tartózkodási célokról adatokkal rendelkezünk, a családi együttélés céljából benyújtott kérelmek száma töretlen növekedést mutat (6. számú ábra).

7 Lásd például: Harmtv. 17/A. § (1) bekezdés c) pont, (1a) bekezdés, 19. §, 23. § (1) bekezdés a) pont; Szmtv. 6. § (2)-(3) bekezdés, 8. § (1) bekezdés, 10–11. §, 16. § (1) bekezdés b) pont, 18. § (4) bekezdés stb.

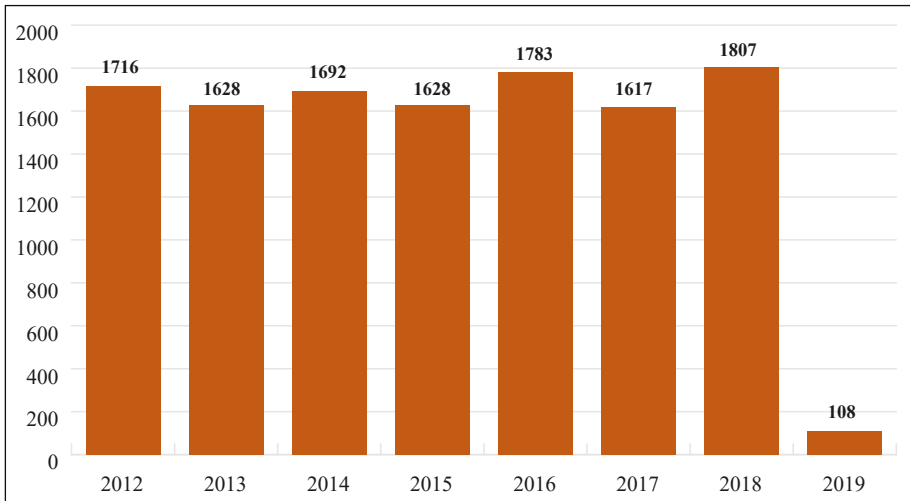
8 A magyar állampolgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagját érintő, Szmtv. alapján benyújtott kérelmek tekintetében a 2019-ben bekövetkezett, erőteljes csökkenés (5. számú ábra) a fentebb kifejtett jogszabályváltozással hozható összefüggésbe.

4. számú ábra: Az Szmtv. alapján benyújtott tartózkodási kérelmek száma

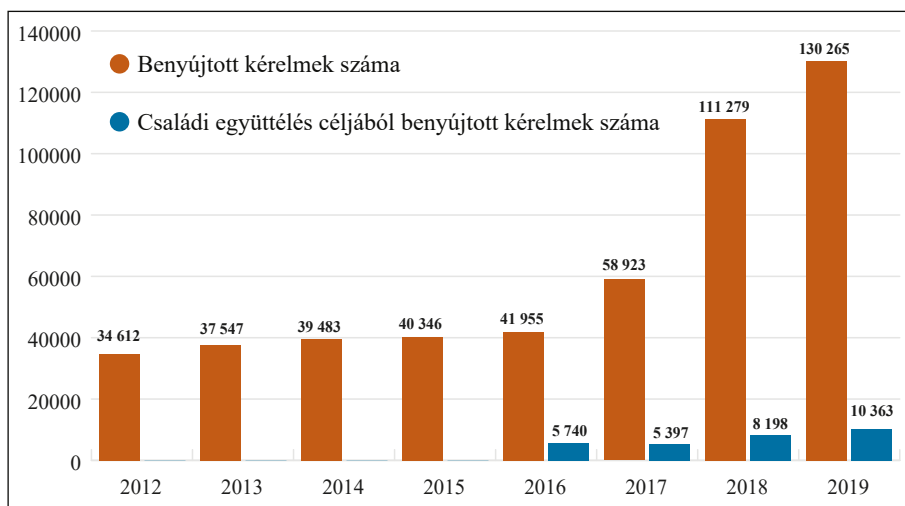
Forrás: Az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság honlapján közzétett statisztikák adatai alapján a szerző saját szerkesztése (BÁH2, BÁH3, BÁH4, BMH1, BMH2, OIF).

5. számú ábra: Az Szmtv. alapján benyújtott tartózkodási kérelmek száma 2012–2019

Forrás: Az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság honlapján közzétett statisztikák adatai alapján a szerző saját szerkesztése (BÁH2, BÁH3, BÁH4, BMH1, BMH2, OIF).

6. számú ábra: A Harmtv. alapján benyújtott tartózkodási kérelmek száma 2012-2019

Forrás: Az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság honlapján közzétett statisztikák adatai alapján a szerző saját szerkesztése (BÁH2, BÁH3, BÁH4, BMH1, BMH2, OIF).

7. számú ábra: Az elutasított kérelmek százalékos arányának alakulása státuszok szerint 2012–2016

Státusz megnevezése	2012	2013	2014	2015	2016
EGT állampolgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagja	2,2 %	2,2%	2,5%	3,6%	5,4%
Magyar állampolgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagja	3%	3%	3,7%	11,6%	11,1%
Tartózkodási engedély	1,2%	1,5%	2,8%	3,8%	5,7%

Forrás: Az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság honlapján közzétett statisztikák adatai alapján a szerző saját szerkesztése (BÁH2, BÁH3, BÁH4).

Mindezekből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a migrációs vonatkozású érdekkapcsolatok jelenléte – amely jelenség felmérések szerint hazánk schengeni csatlakozásával együtt, már jóval a vizsgált időszakunk előtt is fokozottan volt jelen az azt megelőző évekhez képest (URL22) – a magyar idegenrendészeti jogalkalmazásban mindennapos problémát jelent, az egyéb részmegállapításokkal kiegészült növekvő tendencia képe világosan kirajzolódik. A teljes képet adni már hivatkozott okokból nem képes statisztikai kimutatások mellett az idegenrendészeti ügyekben hozott közigazgatási határozatok bírósági

felülvizsgálatait jegyző határozatok nagy számából és tartalmukból kiindulva alappal következtethetünk arra, hogy a tendencia valóban változatlanul növekszik és az ügyek a migráció fokozódásával csak újabb színezeteket nyertek.⁹

Az idegenrendészeti gyakorlat néhány dilemmája a Kúria ítélezési gyakorlatának tükrében

A bizonyítás specialitásai az érdekházasságokkal kapcsolatban

Különösen érdekes a feltett kérdéseknek, azok különböző jellegére érzékeny, a gyakorlat által kiforrott értékelése is. A Kúria egyik vonatkozó ítéletében¹⁰ például arra mutatott rá, hogy a tartózkodási engedély elutasításának indoka adott esetben lehet a házastársak nyilatkozataiban az együttélésre és egymás mindennapjaira vonatkozó kérdésekben megmutatkozó eltérés, miközben az ügynevezett sztenderd kérdésekre adott nyilatkozataik tekintetében – túlságosan is – egyezőség tapasztalható. Az adott ügyben ugyanis a kérelmet benyújtó felperes kifogás tárgyává tette, hogy míg az elsőfokú hatóság arra tekintettel állapította meg az érdekházasságot, hogy túlságosan egybehangzó válaszok születtek, addig a másodfok arra hivatkozott, hogy a válaszokban eltérések mutatkoztak. A Kúria álláspontja szerint azonban a nyilatkozatok értékelése tekintetében nem állt fent a felperes által vélt ellentmondás. Külön érdekesség, hogy a perben csatolt bizonyítékok (Viber üzenetek, fényképfelvételek) az elsőfokú bíróság által kifejtetteken túl azért sem voltak alkalmasak a kereseti állítás alátámasztására, mert a csatolt üzenetekből nem volt megállapítható, hogy a beszélgetés a felperes és a házastársa között történt, a csatolt fényképfelvételek jó részéről pedig ránézésre megállapítható volt, hogy azokra a felperes csak utólag lett rámontírozva.¹¹

Kiterjesztő értelmezés – az apaságot megállapító teljes hatályú elismerő nyilatkozattal kapcsolatban

A vizsgált határozatok több esetben egy nem éppen megengedőként jellemezhető idegenrendészeti gyakorlatról tesznek tanúságot, ezt példázza a Kúria

9 Az elsőfokú hatóság számos ügyben megállapította, hogy a felperes a családi kapcsolatot a tartózkodási jog megszerzése érdekében létesítette, ahogyan ilyen eseteket írnak le az alábbi határozatok is: Kúria Kfv.37015/2018/9., Kúria Kfv.37310/2017/6.

10 Kúria Kfv. III. 37.092/2018/12.

11 Kúria Kfv. III. 37.092/2018/12.

szintén felülvizsgálati kérelem folytán meghozott ítélete is¹², amelyben kifejtésre került, hogy a vietnámi állampolgárságú felperes magyar állampolgártól való gyermeke születését követően teljes hatályú apai elismerésről szóló nyilatkozatot tett, később azonban, mivel a felperesnek a gyermek édesanyjával életársági kapcsolata megbomlott, vele és a gyermekkel nem élt közös háztartásban, csak időszakonként látogatta és anyagilag támogatta őket, az idegenrendészeti hatóság tartózkodási engedély iránti kérelmét elutasította.

A Kúria azonban megállapította, hogy – az említett elutasító határozatot hatályon kívül helyező, és az elsőfokú hatóságot új eljárás lefolytatására kötelező – Fővárosi Bíróság a helyesen megállapított tényállásból mindenben helytálló jogi következtetést vont le, mellyel a Kúria is egyetért, annak álláspontja szerint ugyanis a hatóságnak azt kellett volna vizsgálnia, hogy a felperes a kiskorú magyar állampolgár felett szülői felügyeleti joggal rendelkezik-e, és nem azt, hogy ezt a jogát ténylegesen gyakorolja-e.¹³ A hatályos családjogi szabályozás értelmében ugyanis különélő szülők esetén is fennáll a vérszerinti apa szülői felügyeleti joga¹⁴, az alperes ennek ellenkezőjét csak az apaság vélelmének megdöntése esetén vagy a szülői felügyeleti jogot megszüntető határozatra történő hivatkozással tudta volna bizonyítani, ehhez képest azonban még a bírósági per során lefolytatott bizonyítás eredményének alperesi vitatása sem vezethetett eredményre.

Témánk szempontjából különösen értékes továbbá a Kúria ugyanezen ítéletében foglalt azon érvelése is, amely, mintegy féket állítva az idegenrendészeti hatóság esetleges – a felhívott határozatában is tükröződő – kiterjesztő értelmezése elé, leszögezi, hogy az Irányelv joggal való visszaélésre vonatkozó 35. cikke nem feltétlen, ugyanis bár a tagállamok számára lehetőséget biztosít a joggal való visszaélésekkel szembeni fellépésre, azonban a tagállam intézkedései alatt kizárólag a tagállami jogalkotó normatív aktusainak kibocsátása értendő, és semmi esetre sem a jogalkalmazó hatóság egyedi határozata. Abból tehát, hogy adott esetben valóban mód volt annak vizsgálatára, hogy ténylegesen gyakorolja-e szülői felügyeleti jogát a felperes, nem következik, hogy ennek hiányát megállapítva – úgy, hogy maga a jog, mint fentebb megállapításra került, még élt – arra vezethetne, hogy a nemzeti jogunkkal ellentétes értelmezésre

12 Kúria Kfv. III. 37.598/2011.; BH 2013.3.129.

13 Fővárosi Bíróság 15.K.34.163/2010/5.

14 Ezalatt esetünkben a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény 72. §-ának (1) bekezdését kell érteni, miszerint a szülői felügyeletet a szülők együttesen gyakorolják – ellentétes megállapodásuk hiányában – akkor is, ha már nem élnek együtt. Megjegyezzük, hogy ezzel elvi szinten a hatályos Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) rendelkezései is azonos szabályozást tartalmaznak. A Ptk. 4:147. § (1) bekezdése szerint ugyanis a szülői felügyeletet a szülők a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének érdekében, egymással együttműködve kötelesek gyakorolni.

jutva, a kérelmezett tartózkodási engedély ezen az alapon elutasításra kerüljön, ez több szempontból is aggályosnak tekinthető.¹⁵ Mindez a gyakorlat számára kétségtelenül szükséges iránymutatás volt, ugyanis a kiterjesztő jellegű értelmezés problémája tekintetében a legfőbb bírósági fórum ugyanezen következtetésre jutott – nevezetesen, hogy a szülői felügyeleti joggal rendelkező nem magyar állampolgár családtagi minőségének a megítélésén nem változtat az a körülmény, hogy nem él közös háztartásban a gyermekével – már korábban meghozott bírósági határozatában, amely azonban még nem tartalmazta a részletes, a később hozott döntés által igazoltan változtatlan irányú gyakorlat miatt indokolt nemzeti és uniós jogi levezetést.¹⁶

Eltérő jogértelmezés a hamis adatszolgáltatással kapcsolatban

Az idegenrendészeti gyakorlat dilemmáinak csokrából zárásként a hamis adatszolgáltatással kapcsolatban felmerült, ellentétes értelmezéseket tartalmazó Kúriai ítéletek okán jogegységi eljárást megalapozó kérdéskört választottuk.¹⁷ A hamis adatközlés értékelése során – többek között – komoly gondot jelentett az a tény, hogy a jogalkotó nem utalt arra, vajon szükséges-e vizsgálni az adatközlő tudatállapotát, vagy objektív alakzattal állunk szemben. A problémát a Kúria Idegenrendészeti joggyakorlat-elemző csoportja¹⁸ is vizsgálta, ennek során kifejezetten a kérelmező szubjektív tudatának vizsgálata mellett foglalva állást.

A kérdés jelentőségét jelzi számunkra a legfőbb ügyész jogegységi indítvány érdemében kifejtett álláspontja is, amelyben többek között azt a következtetést fogalmazza meg, miszerint az idegenrendészeti eljárásban ahhoz, hogy a kérelmező¹⁹ rosszhiszemű, a hatóság megtévesztésére irányuló magatartása megalapozottan megállapítható legyen, a kérelmező ebbeli szándékának feltárása körében a hatóságnak azt kell bizonyítania, hogy a kérelmező tudott a szolgáltatott adat valótlan tartalmáról. Mindezek alapján a szubjektív felelősség megítélésének kérdése tekintetében azt a választ adta, hogy akkor, amikor a jogalkotó a valótlan adatközlést összekapcsolta a tartózkodási engedély megszerzésének céljával, megadta a kulcsot az ilyen irányú nyelvtani alapú jogértelmezéshez.

15 Az érvelés nemzeti és uniós jog tekintetében történő, részletes levezetését lásd a hivatkozott döntésben: BH 2013.3.129.

16 BH 2012.6.165.

17 2/2015. Közigazgatási jogegységi határozat.

18 A Kúria összefoglaló véleménye, 2012.

19 Megjegyezzük azt a hangsúlyozásra érdemes körülményt, miszerint a 2/2015. Közigazgatási jogegységi határozattal érintett ügyfelek abba a kategóriába tartoznak, akik Magyarországra harmadik országból, a hatóság által megfelelően tájékoztatva, legálisan, a magyar jogszabályokat magukra nézve kötelezőként elismerve, az önkéntes jogkövetés hallgatóságos ígéréttel, az itt tartózkodás, beilleszkedés céljával léptek be.

Maga a jogegységi tanács azonban azzal értett egyet, hogy miután a tartózkodási engedély iránti kérelem folytán megindult eljárásban a kérelmezőnek a saját, általa nyilvánvalóan ismert személyi körülményeiről (kivel él, milyen családi kapcsolatban, hány embert tart el, hol dolgozik, mennyit keres, hol lakik stb.) kell adatot szolgáltatnia, nem tekinthető életszerűnek az a felvetés, miszerint a kérelmező nem feltétlenül ismeri a valós választ. Ennek folytán az ilyen adatszolgáltatási kötelezettséghez fűzött jogkövetkezmény objektív jellegének kimondása, álláspontja szerint – a szabályozással védendő jogi tárgyra is tekintettel – nem aránytalan. Az objektív jogkövetkezmény végső soron azt eredményezi, hogy a kérelmezőtől a saját ügyében olyan körültekintő eljárást kíván meg a jogalkotó, amely kizárja részéről a hamis adatközlést. Eszerint a kérelmező felelőssége – a kérelmére indult eljárásban, a személyi körülményeit érintő adatszolgáltatások és tényközlések tekintetében – független a tudatállapotától, amely ezért nem vizsgálendő. A jogegységi tanács megjegyezte továbbá, hogy a tudatosan történt hamis adatközlés bizonyítását azért sem lehetett megkívánni, mert az többé-kevésbé lehetetlen, hiszen egy mélyreható nyomozati cselekménysorozat elvégzését kívánná, ugyanakkor a jogszabály szövegéből le sem vezethető, mivel a szubjektív közrehatás kiderítésére a hatóságnak nincs hatásköre, sőt, az a kérelemre indult eljárás jellegével is ellentétes volna (Rothermel, 2019).

Új színek a migrációs vonatkozású érdekkapcsolatok palettáján

A jelenség összefonódása egyéb bűncselekményekkel az Európai Unióban

Az Europol már a 2011-es és a 2013-as európai uniós fenyegetés-értékeléseiben (URL23, URL24) is arról adott számot, hogy a migrációs vonatkozású érdekkapcsolatok²⁰ és a szervezett bűnözői csoportok között közvetlen összefüggés mutatható ki, amely megállapítás, több uniós tagállamtól érkező jelentésre is hivatkozva, tovább kristályosodott a 2014-ben kiadott, úgynevezett „korai figyelmeztető értesítésében”. Az érdekházasságok ugyanis az értesítésben kifejtettek szerint jellemzően nem közvetlenül kötöttek a felek között, rendszerint harmadik szereplőként becsatlakozik a „képletbe” egy szervező/közreműködő fél (avagy csoport), aki (vagy amelynek részese) ilyen módon háttérrel biztosít az

20 A téma tárgyalásának megkönnyítése érdekében az alábbiakban alapvetően az összefonódások tekintetében is a legtöbb relevanciával bíró, és egyben az érdekkapcsolatokon belül is a leginkább jellemző érdekházasságok kifejezést fogjuk használni, ahogyan azt a hivatkozott források is teszik.

irreguláris migrációt támogató, annak megvalósulási módjaként, illetve aljelen-ségeként értékelhető érdekházasságoknak. Ettől a „klasszikusnak” is minősített felállástól azonban jelentős, minőségbeli eltérést mutatnak – a dokumentumban még kialakulóban lévő trendként leírt – azon esetek, amikor a „menyasszony” szerepe megváltozik, státusza elkövetőből sértetté módosul (URL25).

A jelenség új arculatára történő figyelmeztetést sajnálatos módon később a gyakorlat maga igazolta: a 2015–2016-os években egyébként rekordnagyságot produkáló emberkereskedelemmel (URL26) összefonódva 20 532 áldozatról van tudomásunk az Európai Unió területén, az Europol 2017-es értékelése (URL27) pedig – beváltva a vonatkozó előrejelzést (URL28) – kifejezetten a migrációs nyomás növekedésével összefüggésben, a jelenség fokozódásáról adott számot. A kényszerűen új elemekkel tarkított képünk kapcsán említést kell tennünk a további színekről, mint a „menyasszonyok” szexuális zaklatásáról, illetve egyéb formában történő kizsákmányolásáról²¹, valamint az érdekházasságok prostitúcióval (Balaskó, 2015), embercsempészettel való összekapcsolódásáról is, amely utóbbi deliktum jelentőségét érzékelteti, hogy azt megvalósítva – igaz, önmagában értékelve – 2019-ben több mint kilencvenezer migráns érkezett Európába (URL29).

Az új színekkel tarkított jelenség értékelése a hazai joggyakorlat tekintetében

Egy emberkereskedelem miatt indult hazai büntetőügy tanulságai

A fenti deliktumoknak az érdekházasságok jelenségével való szoros összefüggése nemcsak európai uniós viszonylatban jelentkezik.

A kérdés gyakorlati jelentőségére rávilágít az az emberkereskedelem büntette miatt indult hazai büntetőügy, amelyben az elsőfokú bíróság²² által megállapított történeti tényállás – számunkra kiemelendő – lényege szerint az I. rendű terhelt a Facebook közösségi oldalon kötött ismeretsége folytán maga is külföldön élt, ahol megismerkedett egy olyan személlyel, akivel beszélgetései során felmerült annak a lehetősége, hogy az I. rendű terhelt – mivel terhessége miatt orvosi ellenőrzés céljából többször is hazautazott Magyarországra –, pénzért cserébe magyar állampolgárságú nőt vigyen ki azért, hogy ott a különböző, Európai

21 A jelenség európai alapjai, valamint az igen „kiforrott” amerikai gyakorlat tekintetében (Territo & Kirkham, 2010).

22 Balassagyarmati Törvényszék 19.B.58/2017/77.

Unió kívüli (például Ázsiai és Afrikai) országokból menekültként vagy egyéb módon érkezett férfiakkal házasságot kössenek, és így ezek a személyek elkerülik az adott államból, illetőleg az Európai Unió területéről történő kiutasításukat. Az I. rendű terhelt egy ilyen alkalommal megismerkedett az ügy egyik sértettjével, akivel közölte, hogy külföldre utazása esetén munkavégzés vagy egyéb teljesítmény nélkül könnyen juthat nagy összegű pénzhez olyan módon, hogy házasságot köt egy jómódú külföldi férfival, aki majd a házasságkötést követően el is fogja tartani, a házasságkötés azonban nem kötelező, és bármikor hazatérhet Magyarországra, továbbá arra is megkérte, hogy amennyiben tud olyan lányokról, akiket szintén érdekelne ez a külföldi pénzszerzési lehetőség, úgy nekik is számoljon be erről.

Utóbbi kérésnek a sértett egy ismerőse tekintetében eleget is tett, ezt követően pedig mindkettőjükkel felvette a kapcsolatot az említett közösségi oldalon egy-egy férfi, akik azonban valójában nem léteztek, profiljukat az I. rendű terhelt hozta létre azért, hogy a sértetteket megtévessze és arra motiválja őket, hogy saját elhatározásukból döntsenek a kiutazás mellett. Ennek megtörténte után a sértettek egy bérelt, alig bútorozott lakásban éltek, számukra teljesen ismeretlen személyazonosságú férfiakkal, akikkel az együttélésre kényszerített sértettek – korábbi beszélgetőpartnereikkel ellentétben – sem szóban, sem írásban nem tudtak magyarul kommunikálni, személyi igazolványukat pedig elvették, miközben azzal hitegették őket, hogy bangladesi származású jövendőbelijeik a leggazdagabbak a vőlegényjelöltek közül, akik a házasságkötésért cserébe öt éven keresztül pénzt adnak nekik.

Ezt követően a sértettek eladása is megtörtént további, ismeretlen személyazonosságú férfiak részére. Az egyik sértettnek sikerült a magyar nagykövetség segítségével megszöknie, a másik sértett tekintetében azonban komplikációk adódtak. A számára kiszemelt férfit időközben kiutasították, az új férjjelölt pedig a sértett előrehaladott terhessége miatt visszalépett a házasságkötéstől, harmadik jelöltjét pedig már nem akarta elfogadni, de közölték vele, hogy ez az egyedüli lehetősége arra, hogy hazajuthasson, végül pedig a helyi rendőrség segítségét igénybe véve sikerült hazajutnia Magyarországra. Az elsőfokú bíróság indokolásában leszögezte, miszerint a Magyarországon mélyszegénységben élő, idegen nyelvtudással, szakképzettséggel nem rendelkező sértettek, számukra ismeretlen országba – a megtévesztésükkel történt – kiszállítása, majd ellenérték fejében másnak, házasságkötés céljából történő átadása a sértettek számára eladásnak tekinthető, különös tekintettel arra, hogy a hazajutás és a férjjelölt személyének akaratok nélküli, önkényes megváltoztatása bennük a kiszolgáltatottság érzését keltette. A megállapított történeti tényállás által alátámasztottan a sértettek saját helyzetüket úgy élték át, hogy őket az I. rendű terhelt eladta,

akit így az elsőfokú bíróság bűnösnek mondott ki emberkereskedelem büntettségében. Megjegyzésre érdemes továbbá, hogy az ügyben eljáró Fővárosi Ítéltőábla, mint másodfokú bíróság által tartott nyilvános ülésen az I. rendű terhelt védője annak a jogi álláspontjának adott hangot, miszerint a sértettek tudták, hogy házasságkötés céljából mennek külföldre, így a kifejtett közvetítői magatartás nem bűncselekmény.²³

Az emberkereskedelem, az embercsempészség és a kerítés bűncselekmények számának statisztikai alakulása

Jól látható tehát, hogy az ismertetett eset magán hordozza a tágan értelmezett, a „klasszikustól” eltérő, kényszerítésbe hajló, de érdekházassággal induló jelenségre jellemző jegyeket, s végeredményben annak megvalósítására irányult a terhelték magatartása. Ezzel összefüggésben megállapítható, hogy a jelenséggel összekapcsolódó, úgynevezett új színeket megtestesítő hazai deliktumok – nevezetesen az emberkereskedelem, az embercsempészség és a kerítés – a közelmúltban évről-évre csökkenő (lásd fentebb az 1. számú ábrát) összbenőzéshez képest sem mutatnak ahhoz igazodó visszaesést, sőt, épp ellenkezőleg: egy hullámzó tendenciának lehetünk tanúi, amely több csúcspontot követően 2019-re, majd 2020-ra az emberkereskedelem (8. számú ábra) tekintetében egy határozott növekedéshez, míg az embercsempészség (9. számú ábra) esetében a megmutatkozó hullám egy meglehetősen kiugró, a kerítés (10. számú ábra) tekintetében pedig nyugváshoz közeledő pontjához vezet.

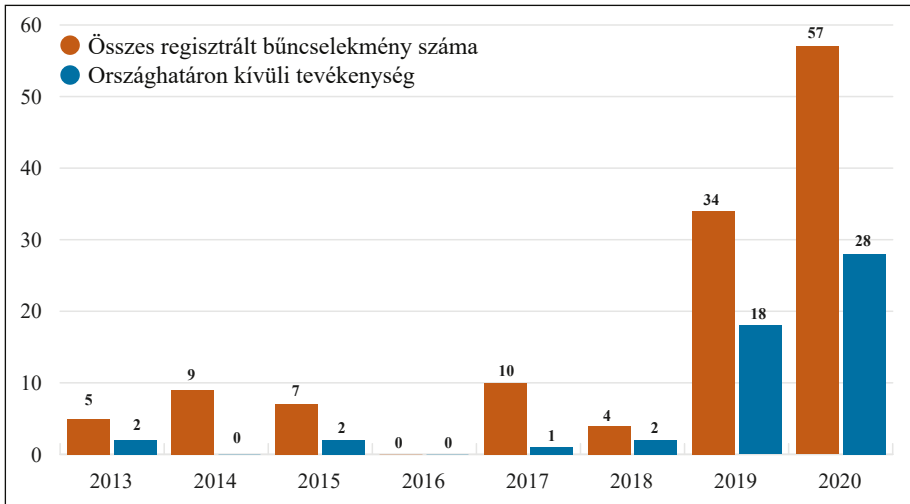
Fontos megjegyezni továbbá, hogy a deliktumok hullámzó, mégis a regisztrált bűncselekmények csökkenő számához képest stabil jelenléte mögött fontos tényezőként jelentkezik a hazánkra nehezedő, korábban már szemléltetett nagyságú migrációs nyomás, amely saját hullámainak statisztikai megnyilvánulásai – ahogyan arra a vonatkozó kutatások rámutatnak (Barabás, 2016) – ugyanakkor sok esetben nem teljesen hűen tükrözik a valóságot, tekintettel arra, hogy az azokkal járó kriminalitás elképzelhető, hogy csak később, illetve

23 Fővárosi Ítéltőábla 4.Bf.247/2018/8. Az ismertetésben nem tértünk ki az I. rendű terhelttel egyébként hozzátartozói viszonyban álló további terhelték által kifejtett magatartásokra és azok értékelésére: a másodfokú bíróság, az elsőfokon eljáró fórum által megállapítottakkal egyetértve leszögezte, hogy a II. rendű terhelt a sértettek szállításával fejtett ki közreműködést, ennélfogva az emberkereskedelemmel összefüggő, sui generis előkészületi–bűnsegédi jellegű magatartást tanúsított. Kifejtette továbbá, hogy az elsőfokú bíróság helyesen döntött abban is, hogy a III. rendű és a IV. rendű terheltet az ellenük emberkereskedelem büntette miatt emelt vád alól – bizonyítottság hiányában – felmentette, vonatkozásukban ugyanis mindössze az volt kétséget kizáróan bizonyítható, hogy hozzátartozójuk kérésének teljesítése motiválta őket, arra azonban nem lehetett megalapozottan következtetést levonni, hogy magatartásukkal szándékosan segítséget nyújtottak az I. rendű és a II. rendű terhelték által megvalósított emberkereskedelem büntettséghez.

bűncselekményenként is eltérő időben kerül felderítésre. Az irreguláris migráció és az ahhoz kapcsolódó kriminalitás közti összefüggés tehát kézzelfogható és statisztikai adatokkal is igazolható, különösen, ha figyelembe vesszük azt, hogy az összefüggés valós vizsgálatához napjainkban alapvetően már nem a külföldi bűnelkövetők arányának változásai vezetnek el bennünket, sokkal inkább – természetesen egyéb bűncselekmények mellett – a jelen pontban általunk is kiemelt, a jelenség üzletszerű kihasználásában megtestesülő deliktumok segíthetnek abban, hogy teljes képet nyerjünk a kriminalitás növekedéséről. Ehhez kapcsolódóan megjegyezzük, hogy a 2003 és 2015 közötti statisztikai adatokra és alapvetően a külföldi bűnelkövetők arányára támaszkodó kutatásokban rendszerint megjelent az a megállapítás, miszerint hazánk tekintetében statisztikai adatokkal nem igazolható, hogy a növekvő irreguláris migrációhoz kapcsolódóan a kriminalitás is növekedne, az erre hivatkozó Btk. rendelkezések tehát elsődlegesen a szubjektív biztonságérzetet érintik (Hautzinger, 2016). Ez a képet egészítik ki a 2015-ben addigi csúcspontját érő migrációs nyomás kriminalitásban leképeződő statisztikai adatai és a bűncselekmények más logika mentén haladó kiválasztása.

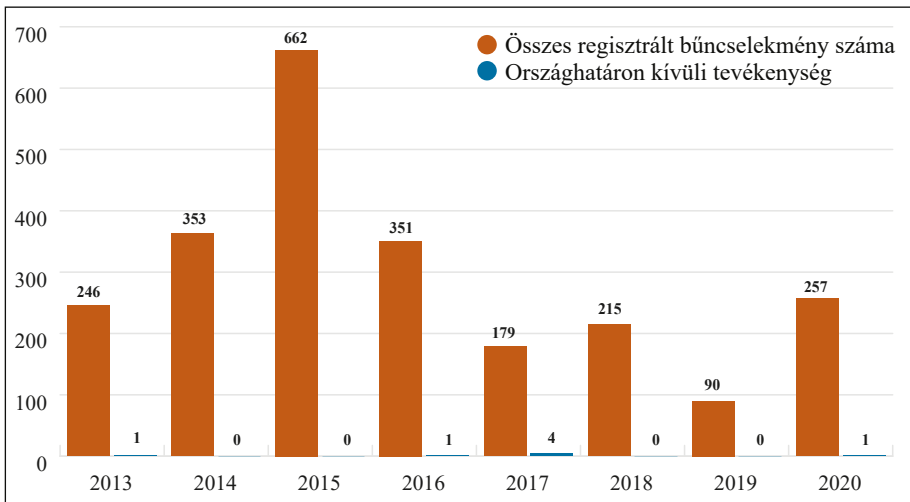
A fent levont következtetések után, az alábbiakban tehát a felhívott három deliktum tekintetében közöljük a regisztrált bűncselekmények statisztikáit, a migrációs nyomásra jellegükből fakadóan fokozott érzékenységük okán – és egyben ennek bizonyítására is – külön jelölve az országhatáron kívüli tevékenységként azonosított bűncselekményeket, amelyek némi eltéréssel, de alapvetően igazodnak a deliktumok összességében regisztrált számainak arányához, azokon belül azonban kiemelésre érdemes, hogy – az egyébként a másik két deliktumhoz képest eleve nagyságrendileg nagyobb számokkal jelentkező embercsempészés deliktuma kivételével (9. számú ábra) – töretlenül jelentős tényezőt képviselnek:

8. számú ábra: Az emberkereskedelem bűncselekmények száma 2013–2020

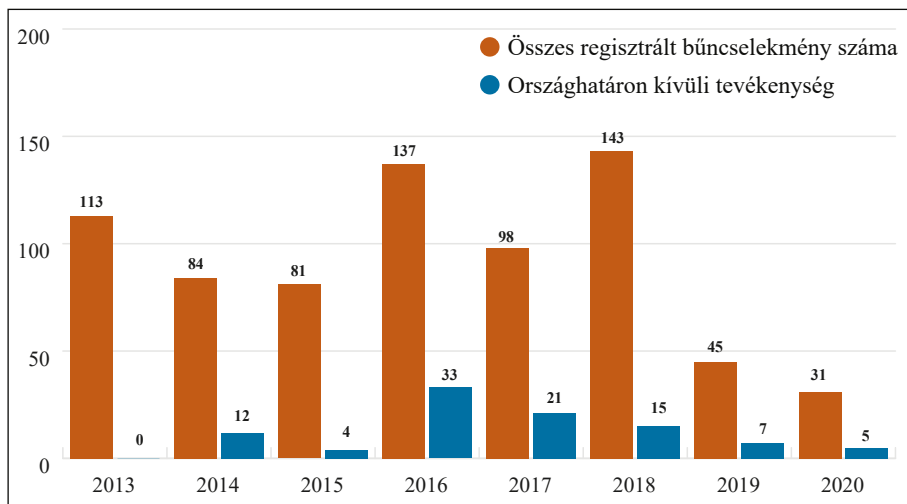
Forrás: Az Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (ENyÜBS) Belügy-minisztérium által működtetett adatfeldolgozó rendszerének adatai alapján a szerző saját szerkesztése (ENyÜBS1, ENyÜBS2, Emberkereskedelem).

9. számú ábra: Az embercsempészás bűncselekmények száma 2013–2020

Forrás: Az Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (ENyÜBS) Belügy-minisztérium által működtetett adatfeldolgozó rendszerének adatai alapján a szerző saját szerkesztése (ENyÜBS1, ENyÜBS2, Embercsempészás).

10. számú ábra: A kerítés bűncselekmények száma 2013–2020

Forrás: Az Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (ENyÜBS) Belügyminisztérium által működtetett adatfeldolgozó rendszerének adatai alapján a szerző saját szerkesztése (ENyÜBS1, ENyÜBS2, Kerítés).

Záró gondolatok

Vizsgálatunk végére érve megállapíthatjuk, hogy amennyiben a migrációs vonatkozású érdekkapcsolatok jelenségének feltárása a célunk, nem elegendő csupán a családi kapcsolatok létesítésével visszaélés tényállását figyelembe vennünk. Kutatásunk az Eurojust és a magyar kormány (URL30) által kitűzött célokkal egybehangzóan (URL31) arra hivatott, hogy felhívja a figyelmet ezekre az elkövetők szempontjából kis kockázattal járó, azonban annál nagyobb veszélyeket tartogató bűncselekményekre, a vizsgált cselekmények ugyanis jellemzően izoláltan jelentkeznek, és csupán viszonylag kisebb súlyú, kisebb szankciókat maguk után vonó bűncselekményekhez kapcsolódnak. A képet közelebbről szemlélve azonban egy gyakran igencsak bonyolult, nemzetközi bünszervezet által működtetett rendszer tárul elénk, amely azzal együtt, hogy a szabad mozgás jogával való, közvetlen visszaéléseket célozza, egyben kiszolgáltatott helyzetben lévő személyek kihasználására is épül.

Az ügynökség által támogatott, 2020-ban lezárt vizsgálatok gyakorlati tapasztalatai mentén elmondható, hogy a jelenség elleni küzdelmet a tagállamok vonatkozó jogi szabályozásai közti különbségek mérséklése, az elmúlt évtizedben, mintegy álmoképből formálódó valóságként az érdekházasságok elemét

is magukban foglaló közös nyomozócsoportok (joint investigation team, JIT) alakulásának ösztönzése, és mindenekelőtt az átfogó megközelítés érvényesítése szolgálhatja a legjobban.

Felhasznált irodalom

- Balaskó A. (2015). Hamis frigy, valódi okmány – az álházasság dilemmái. *Jogászvilág*. <https://jogaszvilag.hu/a-jovo-jogasza/hamis-frigy-valodi-okmany-az-alhazassag-dilemmai/>
- Barabás A. T. (2016). A migráció kriminológiai aspektusai. In Hautzinger, Z. (Szerk.), *A migráció bűnügyi hatásai* (pp. 43–55). Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat.
- Bojcsév G. (2012). Az érdekházasság közbiztonsági relációi. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIII. Tanulmányok „A biztonság rendészettudományi dimenziói – változások és hatások” című tudományos konferenciáról* (pp. 335–348). Magyar Hadtudományi Társaság.
- Hautzinger Z. (2016). *Idegen a büntetőjogban*. AndAnn.
- Jeney P. (2016). A szabadság, biztonság és jog térsége az Európai Unióban. In Kende T. (Szerk.), *Bevezetés az Európai Unió politikáiba*. Wolters Kluwer.
- Kanyuk P. Á. (2019). „A büntetőhatalomban rejlő lehetőségek nem korlátlanok...” – gondolatok a családi kapcsolatok létesítésével való visszaélés tényállásáról. *Magyar Rendészet*, 19(2-3), 97–114. <https://doi.org/10.32577/mr.2019.2-3.6>
- Rothermel E. (2019). Az idegenrendészeti ügyek bírósági felülvizsgálatának változásai. In *Tanulmánykötet a Kúria Közigazgatási Szakágában 2019-ben ítélező bírák tollából* (pp. 167–176). Kúria.
- Territo, L. & Kirkham, G. (2010). *International Sex Trafficking of Women & Children: Understanding the Global Epidemic*. Looseleaf Law Publications.
- Töttös Á. (2016). A névházasság jelensége és az ellene való fellépés Magyarországon és az Európai Unióban. In Hautzinger, Z. (Szerk.), *A migráció bűnügyi hatásai* (pp. 313–328). Magyar Rendészettudományi Társaság.

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *Sham Marriages and Civil Partnerships – Background Information and Proposed Referral and Investigation Scheme*. Home Office, 2013. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/256257/Sham_Marriage_and_Civil_Partnerships.pdf
- URL2: *Sham marriage gang jailed for bringing ‘fake’ partners from Hungary*. <https://www.bbc.com/news/uk-england-leicestershire-38292723>

- URL3: *Gang jailed for trafficking Hungarian women to Bury for sham marriages*. <https://www.burytimes.co.uk/news/11128584.gang-jailed-for-trafficking-hungarian-women-to-bury-for-sham-marriages/>
- URL4: *Broad common approach needed to tackle abuse via sham marriages*. <https://www.eurojust.europa.eu/broad-common-approach-needed-tackle-abuse-sham-marriages>
- URL5: *Report on national legislation and Eurojust casework analysis on sham marriages*. https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/2020-11/Executive_summary_sham_marriages.pdf
- URL6: *Álházasságokkal is jönnek migránsok Európába*. <https://www.origo.hu/nagyvilag/20200204-al-es-kenyszerhazassagok-reven-is-jonnek-a-migransok-europaba.html>
- URL7: *False, Forced or Philanthropic? Marriage as a Migratory Route*. https://www.migraciokutato.hu/wp-content/uploads/2020/02/20200203_marriage_study.pdf
- URL8: *International Migration Report 2015: Highlights*. United Nations, Department of Economic and Social Affairs. https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf
- URL9: *Population Division 2019. International Migrant Stock 2019. Documentation*. United Nations, Department of Economic and Social Affairs. https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/docs/MigrationStockDocumentation_2019.pdf
- URL10: *A 2012. évi C. törvény indokolása. Részletes indokolás a 355. §-hoz*. <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1200100.TV/ts/20170701/lr/chain2246/>
- URL11: *Érdékházassággal az európai unióba – vádemelés 43 személlyel szemben Kiskunhalason. Sajtóközlemény*. http://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/sajto0/2016/04/bacs_20160401.pdf
- URL12: *Kezdődik a családi kapcsolatok létesítésével visszaélés vétsége elkövetésével vádolt vádlottak büntetőpere. Közérdeklődésre számot tartó ügyek*. <https://kecskemetitorvenyszek.birosag.hu/targyalasi-jegyzek/20170217/kezdodik-csaladi-kapcsolatok-letesitesevel-visszaeles-vetsege>
- URL13: *Kékkfény. Bűnügyi magazin*. 2017. február 27-i adás. <https://mediaklikk.hu/musor/kekfeny/>
- URL14: *Magyar nők segítettek tartózkodási engedélyhez több száz szerb férfit*. https://hvg.hu/itthon/20151023_Magyar_nok_segitettek_tartozkodasi_engede
- URL15: *Ennyibe kerül egy magyar álházasság – olcsón lehet EU-s tartózkodáshoz jutni*. https://privatbankar.hu/szemelyes_penzugyek/ennyibe-kerul-egy-magyar-alhazassag-olcson-lehet-eu-s-tartozkodashoz-jutni-286813
- URL16: *Álházasságok – vádemelési javaslat*. <http://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/bunugyek/alhazassagok-vademelesi-javaslat>
- URL17: *Archimedes művelet – Videókkal*. <http://www.police.hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/bunugyek/archimedes-muvelet-videokkal>
- URL18: *Eurojust Annual Report 2017. Criminal justice across borders*. http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/corporate/eurojust%20Annual%20Reports/Annual%20Report%202017/AR2017_EN.pdf
- URL19: *Supporting judicial authorities in fighting sham marriages as a form of migrant smuggling and human trafficking*. <https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/2020-11/Sham-marriage-Case-analysis.pdf>

- URL20: *Ad-Hoc Query on Criminal law and foreign citizens*. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/ad-hoc-queries/miscellaneous/583_emn_ahq_criminal_law_and_foreign_citizens_2014_en.pdf
- URL21: *Population Division 2019. International Migrant Stock 2019. Country Profile, Hungary*. <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/countryprofiles.asp>
- URL22: *Európai Migrációs Hálózat Magyarország: Visszaélés a családi együttélés biztosítása céljából kiadott tartózkodási engedélyekkel – Az érdekházasság és a hamis teljes hatályú apai elismerő nyilatkozat*. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/emn-studies/family-reunification/hu_20120606_familyreunification_hu_version_final_hu.pdf
- URL23: *OCTA 2011 – EU Organised Crime Threat Assessment*. <https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/octa2011.pdf>
- URL24: *SOCTA 2013 – EU Serious and Organised Crime Threat Assessment*. <https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/socta2013.pdf>
- URL25: *Marriages of convenience: A link between facilitation of illegal immigration and THB. Early Warning Notification 2014/8*. <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/marriages-of-convenience-link-between-facilitation-of-illegal-immigration-and-thb>
- URL26: *Sham marriages: How the EU is helping mend the heartbreak of human trafficking*. https://europa.eu/euprotects/our-safety/sham-marriages-how-eu-helping-mend-heartbreak-human-trafficking_en
- URL27: *SOCTA 2017 – EU Serious and Organised Crime Threat Assessment – Crime in the age of technology. European Police Office, 2017. 53*. <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment-2017>
- URL28: *Situation Report. Trafficking in human beings in the EU*. https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/situational_report_trafficking_in_human_beings_-_europol.pdf
- URL29: *Migrant smuggling 2019*. https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/emsc_the_profits_of_smugglers_-_infographic.pdf
- URL30: *Sham marriages are a form of human trafficking*. <https://thb.kormany.hu/sham-marriages-are-a-form-of-human-trafficking>
- URL31: *Report on national legislation and Eurojust casework analysis on sham marriages*. https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/2020-11/Executive_summary_sham_marriages.pdf

Statisztikai források hivatkozásai

BÁH1: *Kiadványfüzet 2011-2012. A BÁH statisztikai kiadványfüzete. Idegenrendészet, Állampolgárság, Menekültügy*. http://www.bmbah.hu/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=503&Itemid=

- BÁH2: *Kiadványfüzet 2012-2013*. A BÁH statisztikai kiadványfüzete. Idegenrendészet, Állampolgárság, Menekültügy. http://www.bmbah.hu/images/tartalom/2012__2013.xls
- BÁH3: *Kiadványfüzet 2014-2015*. A BÁH statisztikai kiadványfüzete. Menekültügy, Idegenrendészet. http://www.bmbah.hu/images/statisztikak/160119%20KIADVÁNY_2014_%202015_ÉVES%20honlapra.xls
- BÁH4: *Kiadványfüzet 2015-2016*. A BÁH statisztikai kiadványfüzete. Menekültügy, Idegenrendészet. <http://www.bmbah.hu/images/statisztikak/170117%20BÁH%20éves%20statisztika%202016.xls>
- BMH1: *Kiadványfüzet, 2017. évi statisztikák*. A BMH statisztikai kiadványfüzete. Menekültügy, Idegenrendészet. <http://www.bmbah.hu/images/statisztikak/180131%20BMH%20Statisztika%20-%202017%20éves.xls>
- BMH2: *Kiadványfüzet, 2018. évi statisztikák*. A BMH statisztikai kiadványfüzete. Menekültügy, Idegenrendészet. http://www.bmbah.hu/images/Kiadványfüzet_2018__január_-_december.xls
- ENYÜBS1: *Az Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészségi Büntügyi Statisztika (ENYÜBS) Belügyminisztérium által működtetett adatfeldolgozó rendszere*. Regisztrált bűncselekmények száma az elkövetés helye szerint (2013.01.01–2018.06.30.) https://bsr.bm.hu/document/open?url=https://bsr-sp.bm.hu/SitePages/ExcelMegtekinto.aspx?ExcelName=%2fBSRVIR%2fRegisztralt+buncselekmények+száma+az+elkovetés+helye+szerint_ver20180713094758.xlsx&id=27
- ENYÜBS2: *Az Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészségi Büntügyi Statisztika (ENYÜBS) Belügyminisztérium által működtetett adatfeldolgozó rendszere*. Regisztrált bűncselekmények száma az elkövetés helye szerint 2018. II. félévtől. https://bsr-sp.bm.hu/SitePages/ExcelMegtekinto.aspx?ExcelName=/BSRVIR/Regisztralt%20buncselekmények_ver20210201050827.xlsx&Token=NVNPQnZnMmVTUzVQc0N2UHV3TkRxOVVpbVVRWwXUdlhyYnlVa1dWWHU-5WE50L1VPQi81TEhzRzFDU0xWbGRpajRSVkl1dDNVS3dUZ29PUWpSMFdT2a2FOMkd-QUmJtMG9vL1R2cmJPOUh4R2RCa3I4R1piTjVFdVhwQ0FTa2lpYTQ=
- OIF: *2019. évi kiadványfüzet*. Az OIF statisztikai kiadványfüzete. Menekültügy, Idegenrendészet. 2021. február 23. http://www.bmbah.hu/images/stat/Kiadvanyfuzet_2019_december_OIF.xls

Alkalmazott jogszabályok

2007. évi II. törvény a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról
2007. évi I. törvény a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról
1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
- 25/2013. (VI. 24.) BM rendelet a Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről

Hivatkozott bírósági döntések, elemzések

Kúria Kfv. III. 37.448/2015/4.

Kúria Kfv. III. 37.901/2018/9.

Kúria Kfv.37015/2018/9.

Kúria Kfv.37310/2017/6.

Kúria Kfv. III. 37.092/2018/12.

Kúria Kfv. III. 37.598/2011.

BH 2013.3.129.

Fővárosi Bíróság 15.K.34.163/2010/5.

BH 2013.3.129.

BH 2012.6.165.

2/2015. Közigazgatási jogegységi határozat.

Balassagyarmati Törvényszék 19.B.58/2017/77.

Fővárosi Ítéltábla 4.Bf.247/2018/8.

A Kúria összefoglaló véleménye, 2012: A Kúria Idegenrendészeti joggyakorlat-elemző csoportja által 2013. május 30-án elfogadott és a Kúria Közigazgatási és Munkaügyi Kollégiuma által 2013. szeptember 23-án jóváhagyott összefoglaló vélemény. 2012.El.II.F.1./9.

Európai Unió jogforrások, dokumentumok

Council Resolution of 4 December, 1997 on Measures to be Adopted on the Combating of Mariages of Convenience, OJ C 382, 16.12.1997.

Az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről. HL L 158., 2004.4.30.

COM (2009). A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról szóló 2004/38/EK irányelv jobb átültetéséhez és alkalmazásához nyújtott iránymutatásról. COM (2009) 313 final, Brüsszel, 2009.7.2.

COM (2013). A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az uniós polgárok és családtagjaik szabad mozgása: Öt intézkedés a változás érdekében. COM (2013) 837 final, Brüsszel, 2013.11.25.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Kanyuk P. Á. (2022). Egy be nem váltott remény margójára? – avagy a családi kapcsolatok létesítésével visszaélés és a migrációs vonatkozású érdekkapcsolatok jelensége. *Belügyi Szemle*, 70(3), 559–587. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.3.7>